

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การบริหารการประมงไทยได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2444 เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ เพื่อเก็บภาษีอากร มุ่งหวังให้มีสัตว์น้ำเพียงพอเพื่อเป็นอาหารของประชาชน และให้มีสัตว์น้ำจำหน่าย เป็นสินค้าของบ้านเมือง ต่อมาการปรับปรุงการบริหารจัดการการประมงมีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเพิ่มหน้าที่ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การดูแลรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำ กำหนดฤดูห้ามจับสัตว์น้ำ กำหนดตาและขนาดเครื่องมือประมง ห้ามการใช้เครื่องมือประมงบางอย่าง ห้ามทำอันตรายสัตว์น้ำ โดยการวางยาเบื่อเมา ห้ามใช้วัตถุระเบิดห้ามวิดน้ำในที่สาธารณะจนแห้ง (นอกจากบ่อล่อปลา) ซึ่งนับว่าเป็นการอนุรักษ์สัตว์น้ำเป็นครั้งแรกของประเทศอย่างไรก็ตามในระยะแรกของการเริ่มต้น การบริหารจัดการการทำการประมงยังไม่มีพัฒนาการมากนักโดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำการประมง น้ำจืด เป็นการจับสัตว์น้ำในบริเวณแม่น้ำลำคลอง หนองบึง ทะเลสาบสัตว์น้ำที่จับได้ไว้ใช้บริโภค ในครัวเรือนเป็นหลักหรือถ้ามีเหลือก็มักจะจำหน่ายอยู่ในท้องถิ่นของตนเองสำหรับการประมงทะเล ในสมัยก่อนจะอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการทำการประมงพื้นบ้านบริเวณชายฝั่งทะเล ทำให้บางฤดู มีชาวประมงต่างด้าวเข้ามาทำการประมงในน่านน้ำไทย จับปลาไปทำเป็นปลาทุเค็มจำหน่าย ที่ประเทศสิงคโปร์ ทางกรมประมงนั้นจึงได้ออกพระราชบัญญัติสิทธิการประมง ในเขตน่านน้ำไทย ปี พ.ศ. 2478 และแก้ไขใหม่ปี พ.ศ. 2482 และพระราชบัญญัติเรือไทยปี พ.ศ. 2481 ทำให้ เรือต่างด้าวไม่กล้าเข้ามาทำการประมงในน่านน้ำไทย ต่อมาได้มีการจัดตั้งแผนกการประมง ส่วนภูมิภาคที่ จังหวัดชุมพร สมุทรสาครและจันทบุรี (พ.ศ. 2476-2477) ตั้งสถานีประมงกวีนพะเยา หนองหาร สกลนคร ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 กรมประมงได้จัดตั้งบริษัทประมงไทยจำกัด เพื่อจัดหาทุนและหาตลาดสินค้าสัตว์น้ำให้ชาวประมงแต่ก็ยกเลิกไปในที่สุด จึงนับว่าเป็นครั้งแรกที่ หน่วยราชการเริ่มเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือชาวประมงทางด้านเศรษฐกิจ และการค้า (ยุทธศาสตร์ กรมประมง พ.ศ. 2556 -2559, หน้า 5)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (ปีพ.ศ. 2550-2554) เป้าหมายหลักของแผนปฏิบัติการทางการประมงคือ การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมเพื่อวางรากฐานทางเศรษฐกิจให้มั่นคง ปรับปรุงคุณภาพชีวิต พื้นฟูระบบนิเวศ ใช้และรักษาทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อมอย่างรับผิดชอบและยั่งยืน ส่งเสริมและพัฒนาการประมงนอกน่านน้ำไทย และในปีแรก (พ.ศ. 2550) ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลผลิตรวมทั้งสิ้น 3.7 ล้านตัน มูลค่า 138,331.1 ล้านบาท มูลค่าการส่งออกเมื่อปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 จากปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 คือมีมูลค่าถึง 224,541.88 ล้านบาท โดยผลผลิตมวลรวมภายในประเทศภาคการประมงในปีเดียวกันคิดเป็นร้อยละ 11.58 ของผลผลิตมวลรวมภาคเกษตรภายในประเทศ (ยุทธศาสตร์กรมประมง พ.ศ. 2556 -2559, : หน้า 9)

ปัญหาของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลัก ๆ ของไทย สามารถระบุประเด็นปัญหา ดังนี้

1. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งชนิดของสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีการเพาะเลี้ยงกันในปริมาณที่มากและเป็นชนิดหลักที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศค่อนข้างสูง ทุก ๆ ปี คือ การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลหรือ กุ้งขาว ขาวแวนนาไม ซึ่งมีพื้นที่เลี้ยงในที่ดินบริเวณชายฝั่ง คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 400,000 ไร่ ส่วนสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเลี้ยงในกระชัง ส่วนหอยแครง หอยแมลงภู่ ผลผลิตส่วนใหญ่ได้มาจากการเพาะเลี้ยงในที่อนุญาตที่ราชการประกาศเป็นที่อนุญาตและพื้นที่อนุญาต ไม่มีการเพิ่มขึ้นมาเลยในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ปัญหาของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งยังมีปรากฏการณ์เกิดโรคกุ้งที่หลายชนิดยังหาวิธีการรักษาได้ยาก เช่น โรคกล้ามเนื้อตาย (Infectious Myonecrosis : IMN) เป็นต้น ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ทำนายต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเลี้ยงกุ้ง คือ การเพิ่มผลผลิตและติดตามข่าวความเคลื่อนไหวด้านราคาและการจัดการฟาร์มที่เหมาะสมและก้าวหน้ามากขึ้นเพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่ง รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิตที่จะต้องศึกษาและดำเนินการเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ และปัญหาอีกประการหนึ่งที่จะมีผลกระทบต่อ การลดลงของผลผลิตจากกุ้งทะเลหรือกุ้งขาวแวนนาไม คือ การห้ามใช้ความเค็มในการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 9 ซึ่งจะทำให้เสียพื้นที่ที่จะเลี้ยงกุ้งไปอย่างน้อยประมาณ 150,000 ไร่ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการไม่มีสัตว์น้ำชนิดใดที่จะมาทดแทนกุ้งขาวได้ในลักษณะเป็น Product Champion

2. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะเป็นผู้เลี้ยงรายย่อยและมีปัญหาหลัก คือการขาดเงินทุนที่จะทดลองการเลี้ยงปลาหลาย ๆ ชนิดเพื่อค้นหาเทคโนโลยีและวิธีการเลี้ยงที่ดีที่สุดได้เกษตรกรยังขาดข้อมูล เรื่องการตลาดและเลี้ยงปลาตามตามอย่างกัน ขาดข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ ประสบการณ์และเทคโนโลยีการเลี้ยง เนื่องจากผู้เลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงเพื่อยังชีพ จึงขาดอำนาจการต่อรองราคาและประสบปัญหาการแข่งขันสูงโดยเฉพาะปลาน้ำจืดที่นำเข้ามาจากชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเชิงนโยบายอีกเรื่องหนึ่ง คือ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community, AEC) ในปี พ.ศ. 2558 จะทำให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดได้รับผลกระทบโดยตรงจากผลผลิตของประเทศเพื่อนบ้านนอกจากนี้ยังมีนโยบายการลงทุนเสรีในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยเช่นกัน ซึ่งกรมประมงจะต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบได้อย่างสมเหตุสมผลและไม่ผิดกฎหมาย ข้อตกลง ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่กรมประมงจะต้องช่วยแก้ไขและป้องกันรวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมีความสามารถในการผลิตที่สูงขึ้นและแข่งขันได้กับคู่แข่ง

3. การเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกปลาสวยงามที่มีมูลค่าสูงติดอันดับต้นๆของโลกและยังมีศักยภาพที่จะผลิตปลาสวยงามชนิดต่าง ๆ ได้เพิ่มอีกเนื่องจากมีความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำมาก แต่อุปสรรคที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือการผลิตปลาสวยงามยังดำเนินการในวงแคบ ฐานผู้ผลิตไม่มากพอ อีกทั้งประเทศไทยยังต้องพึ่งพาการตลาดจากประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีความชำนาญและยึดครองตลาดไว้ได้มากกว่า รวมทั้งการมีขั้นตอนของทางราชการที่มาก จึงทำให้ระยะเวลาการส่งออกสัตว์น้ำเป็นไปได้ช้า หากสามารถแก้ไขขั้นตอนระเบียบและกฎหมาย บางประการจะทำให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกของไทยสามารถแข่งขันได้ดีขึ้น ในการเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม

ของไทยในการบริหารจัดการเชิงระบบจะต้องผลักดันให้ฟาร์มผลิตปลาสวยงามดำเนินการอย่างมีมาตรฐานและได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตจากส่วนราชการให้ได้ทั้งหมด และมีการผลิตอย่างต่อเนื่องจะเป็นสิ่งจูงใจให้มีผู้ผลิตรายใหม่ๆ เข้ามา และสิ่งสำคัญคือจะต้องดึงตลาดการค้าปลาสวยงามในภูมิภาคให้มาดำเนินการในประเทศไทยให้ได้จะเป็นปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

4. ปัญหาอุตสาหกรรมการแปรรูปสัตว์น้ำและการส่งออกสินค้าประมงอุตสาหกรรม การแปรรูปสัตว์น้ำและการส่งออกสินค้าประมงไปต่างประเทศประสบปัญหาที่สำคัญๆ หลายเรื่อง เช่น การขาดแคลนวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิต ประสิทธิภาพในการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบและการผลิตยังไม่ถึงเกณฑ์การได้รับการรับรองสุขอนามัยในโรงงานแปรรูปขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันการดำเนินการภายใต้มาตรการ IUU ที่สินค้าที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรปต้องได้รับการรับรองจากกรมประมง การนำมาตรการอื่นที่ไม่ใช่ภาษีเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการกีดกันทางการค้าเช่น การใช้แรงงานเด็ก การกล่าวหาเรื่องการค้ามนุษย์เพื่อใช้แรงงานในวงจรอุตสาหกรรมประมง เป็นต้น

5. การแข่งขันจากประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกันสินค้าสัตว์น้ำของไทยในตลาดต่างประเทศประสบปัญหาเรื่องการแข่งขันจากประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกัน เช่น สินค้ากุ้งต้องแข่งขันกับเวียดนาม อินโดนีเซีย ปลาแช่แข็งและแปรรูปต้องแข่งขันกับเวียดนามและฟิลิปปินส์ เป็นต้น

6. การเปิดเสรีทางการค้าบริการและการลงทุน การเปิดเสรีทางการค้าบริการและการลงทุนในปี พ.ศ. 2558 เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้สินค้าประมงของไทยและเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันและแย่งตลาดการค้าการส่งออกระหว่างกัน ดังนั้นประเทศที่มีฐานการผลิตที่มั่นคงย่อมได้เปรียบรวมทั้งการมีศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรที่เข้มแข็งย่อมได้เปรียบเช่นกัน ประเด็นนี้จะเป็นเรื่องสำคัญที่กรมประมงจะต้องเตรียมความพร้อมให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำภายในประเทศ

7. ความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพาณิชย์กับชาวประมงพื้นบ้าน ความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพาณิชย์กับชาวประมงพื้นบ้านยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่หน่วยงานทั้งส่วนกลางและภูมิภาค รวมทั้งท้องถิ่นต้องเผชิญและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างต่อเนื่องต่อไปจนกว่าจะมีการแบ่งพื้นที่ที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายเพื่อมิให้รุกล้ำเข้าไปทำการประมงที่สงวนไว้สำหรับอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ในการประกอบอาชีพของชาวประมงพื้นบ้านที่ใช้เครื่องมือต่างชนิดกันก็มีความขัดแย้งดังนั้น แนวทางการจัดการประมงโดยมีส่วนร่วมและบริหารจัดการพื้นที่การทำประมงโดยชาวประมงกันเองและมีส่วนราชการเป็นผู้ให้คำแนะนำและรักษากติกาจะเป็นแนวทางที่เป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชาวประมง

8. การขาดแคลนแรงงานไทยในเรือประมงการขาดแคลนแรงงานไทยในเรือประมงผู้ประกอบการจึงต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานทดแทนทำให้มีปัญหาดิตตามาหลายเรื่อง เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์รวมทั้งเมื่อแรงงานเหล่านี้กลับสู่ภูมิลำเนาทำให้กิจการทำประมงทะเลได้รับผลกระทบ อันส่งผลต่อเนื่องไปถึงอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำด้วยเช่นกัน ดังนั้น

เรือประมงไทยต้องปรับปรุงเทคโนโลยีให้สามารถทดแทนแรงงานได้รวมทั้งอาจจะต้องมีมาตรการจูงใจที่ต้องดำเนินการให้เรือประมงบางส่วนออกนอกระบบเพื่อให้จำนวนเรือ จำนวนแรงงาน และทรัพยากรที่นำมาใช้มีสัดส่วนที่เหมาะสม

9. ระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการพัฒนาทำให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรทุกประเภท อีกทั้งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก ดังนั้นการศึกษาเพื่อประเมินความเสี่ยงและการควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสัตว์น้ำมีความจำเป็นและเป็นประเด็นสำคัญที่กรมประมงและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการศึกษาให้ครอบคลุมในช่วงเวลาอันใกล้

10. ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่สูงขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่สูงขึ้นเป็นต้นทุนที่เรือประมงทั้งเรือพาณิชย์และพื้นบ้านต้องแบกรับภาระมากขึ้น โดยทั่วไปต้นทุนในการทำประมงเป็นต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงประมาณร้อยละ 60 หากต้นทุนสูงขึ้นชาวประมงย่อมได้รับความเดือดร้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ดังนั้นแนวทางที่อาจจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้คือการจัดแบ่งเขตการทำประมงเพื่อลดการใช้ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงในการทำประมงต่อครั้ง รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการทำฟาร์มทะเล (Sea Ranching) เพื่อให้ชาวประมงดูแลใช้ประโยชน์สัตว์น้ำร่วมกัน

จากวิวัฒนาการทางการประมงของไทยที่ผ่านมาส่งผลทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเรากลุ่มใจว่าภาคการประมงมีความสำคัญ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าสร้างรายได้ สร้างอาชีพและสร้างความเข้มแข็ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่ถ้าพิจารณาในภาพรวมของการประมงไทยแล้วมีปัญหาการทำประมงหลายด้าน พอสรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

1. การทำประมงในน่านน้ำไทยแม้ว่าการทำประมงจะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมากมายแต่ในจำนวนเรือประมงที่เหลืออยู่ยังมีการทำประมงมากเกินไป (Overfishing) ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรระหว่างกลุ่มต่างๆ เช่น ชาวประมงพาณิชย์กับชาวประมงพื้นบ้าน ชาวประมงพื้นบ้านที่ใช้เครื่องมือต่างประเภทต่างชนิดกัน ชาวประมงต่างพื้นที่ที่เข้ามาทำประมงในเขตอื่นๆ เป็นต้น เรือประมงพาณิชย์ขาดแคลนแรงงานที่ใช้ในเรือ ขาดการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนไปใช้เทคโนโลยีทดแทนแรงงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ชาวประมงทำการประมงอย่างถูกกฎหมายและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำไว้ใช้ได้นานๆ ยังเป็นปัญหาที่ต้องหาทางแก้ไขและปรับปรุงวิธีการทำงานต่อไป

2. การทำประมงนอกล่าในปัจจุบันแหล่งทำการประมงนอกล่าของเรือประมงไทยมีน้อยลง เนื่องจากถูกยกเลิกสัญญาและการไม่เปิดโอกาสให้เข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรของประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้เรือประมงไทยยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะไปทำการประมงทะเลลึก เนื่องจากขนาดของเรือไม่เหมาะสม การที่จะปรับเปลี่ยนเครื่องมือไปใช้เครื่องมืออวนล้อม เบ็ดราว จำเป็นต้องใช้เงินทุนปรับเปลี่ยนจำนวนมาก อีกทั้งการไปทำการประมงนอกล่าต้องดำเนินการรวมกลุ่มกันไป

ดำเนินการหรือยังขาดองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกันที่เป็นรูปธรรมรวมทั้งชาวประมงยังขาดความรู้ความชำนาญและต้องการทางเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันการเข้าไปทำการประมงในเขตทะเลหลวงยังต้องได้รับความเห็นชอบและต้องเป็นภาคีสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศอีกด้วย อันถือได้ว่าการทำการประมงนอกน่านน้ำเป็นการประกอบอาชีพที่ต้องใช้กลไกความร่วมมือและการเจรจากับต่างประเทศควบคู่กันด้วย

3. การทำประมงน้ำจืดการทำประมงน้ำจืดของไทยพบว่าผลผลิตมีแนวโน้มคงที่และลดลงในระยะยาวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ทำให้ศักยภาพการผลิตของแหล่งน้ำลดลงตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำลดลงเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศที่เปลี่ยนไปรวดเร็วอย่างมากทำให้มีผลกระทบต่อวงจรชีวิตของสัตว์น้ำและผลผลิตที่จะนำมาใช้เช่นเดียวกันอีกทั้งการทำประมงน้ำจืดยังมีปัญหาการกระทำที่ผิดกฎหมายค่อนข้างมาก เช่น การใช้เครื่องมือที่ขวางกั้นลำน้ำเพื่อจับปลาที่ยังไม่ได้ขนาดมาบริโภคโดยใช้โพงพาง รวมทั้งขาดการบูรณาการกับท้องถิ่นในการจัดการแหล่งน้ำทุก ๆ แห่งควรมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนจากภาครัฐซึ่งจะเป็นทิศทางให้หน่วยงานในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน

ประเทศไทยติดอันดับหนึ่งในสิบของโลกในปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2547 ที่มีผลผลิตสัตว์น้ำถึง 3.7 - 4.1 ล้านตัน เนื่องด้วยความได้เปรียบจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 540,000 ตารางกิโลเมตรและมีความยาว ชายฝั่ง 2,614 กิโลเมตร พื้นที่แหล่งทำการประมงในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) จะมีพื้นที่บางส่วนในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน รวมประมาณ 316,000 ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้เกือบ 6 ล้านไร่ บริเวณชายฝั่งทะเลยังมีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำอีก ในปี 2549 ผลผลิตมวลรวม จากประมงในตลาดปัจจุบันคิดเป็นมูลค่าประมาณ 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็น 1.3% และ 11.9% ของผลิตภัณฑ์มวลรวม GDP ชาติ และภาคกิจกรรม ตามลำดับ อุตสาหกรรมประมงก่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจต่อเนื่องต่างๆอีกเช่น โรงน้ำแข็ง ห้องเย็น โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์สร้างเรือเป็นต้น โดยมีการประมาณว่ามีจำนวน 2 ล้านคนอยู่ในอุตสาหกรรมประมง แบ่งเป็น แปดแสนคนเป็นชาวประมงและผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและที่เหลืออยู่ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง สัตว์น้ำที่จับได้นำมาบริโภคภายในประเทศและเป็นสินค้าส่งออกเพื่อนำเงินตราเข้าประเทศ อาหารทะเลเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ ประชากรไทยบริโภคปลาต่อคนต่อปีประมาณ 32 - 35 กิโลกรัม ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา และในปี 2549 มูลค่าการค้าด้านประมงประมาณได้ถึง 4.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (สำนักวิจัยและพัฒนาประมงทะเล, 2551)

ส่งผลทำให้ไทยต้องทำการปฏิรูปเชิงโครงสร้างนโยบายประมงไทยมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมประมงไทยพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด และการทำประมงมีความซับซ้อนขึ้น แต่นโยบายประมงของไทย รวมทั้งกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของไทยเพื่อควบคุมและดูแลการทำประมงของไทยยังพัฒนาตามไปไม่คอยทัน แม้ล่าสุดได้มีข่าวดีที่พระราชบัญญัติการประมงฉบับใหม่ได้ประกาศใช้แล้วในปี 2558 นี้ แต่ต้องยอมรับว่ายังมีปัญหาด้านการประมงอื่น ๆ ที่ต้องการมาตรการ

แก้ไขแบบยกเครื่องทั้งระบบ และเรื่องการทำประมงผิดกฎหมายก็เป็นหนึ่งในเรื่องหลัก ภาคประมงไทยยังกำลังเผชิญปัญหาอีกหลายอย่าง อาทิ การทำประมงเกินขนาด มีเรือประมงจำนวนมากที่ไล่ล่าจับสัตว์น้ำในทะเลที่มีปริมาณลดลง ปัญหาทรัพยากรทางทะเลเสื่อมโทรมทั้งในอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน รวมทั้งการทำประมงและชาวประมงมีรายได้ลดลง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมเติบโตขึ้น และปัญหาด้านแรงงานอื่น ๆ ปัญหาเหล่านี้จริง ๆ ไม่ต้องรอให้ต่างประเทศมาเตือน แต่ไทยต้องยอมรับว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนี้กำลังส่งผลให้สถานะทรัพยากรทะเลของไทยถูกทำลาย ซึ่งไทยต้องการการปฏิรูปเชิงโครงสร้างของนโยบายประมงไทยอย่างเร่งด่วนและจริงจัง และต้องเป็นการปฏิรูปเพื่อสร้างความสมดุลของเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมของนโยบายประมงไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล (อาจารย์ ถาวรมาศ, 2558 : บทความออนไลน์)

และจากการที่ประเทศไทยได้ใบเหลืองจากอียูนับเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้ฝ่ายไทยเร่งเดินหน้าการปฏิรูปนโยบายประมงไทย เพื่อมุ่งเป้าหมายของการทำประมงอย่างยั่งยืน ร่วมกับอียู เพื่อให้การประมงที่ยั่งยืนทั้งทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีแนวคิดง่ายๆ คือ 1) การจับปลาอย่างเหมาะสมก่อให้เกิดสต็อกปลาที่อุดมสมบูรณ์ (Healthier Fish Stocks) 2) สต็อกปลาที่มีความอุดมสมบูรณ์ก่อให้เกิดการจับปลาที่ได้ปริมาณที่มากขึ้น 3) การจับปลาที่ได้ปริมาณที่มากขึ้นก่อให้เกิดรายได้ที่มากขึ้นแก่ชาวประมงผู้จับปลา และ 4) รายได้ที่มากขึ้น หมายถึงการก่อให้เกิดการสร้างงานที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชายฝั่งทะเล

เท่าที่ผ่านมาเราอาจจะมุ่งเป้าหมายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากเกินไป จนลืมไปว่าแท้จริงแล้ว ปลาและสัตว์น้ำในทะเลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จับและเกิดขึ้นใหม่ได้ แต่จะหมดไปหากไม่มีการบริหารจัดการทรัพยากรปลาและควบคุมดูแลการจับปลาอย่างยั่งยืน ดังนั้น หากไทยไม่หันมาให้ความสำคัญกับเรื่องการทำประมงอย่างยั่งยืนอย่างจริงจัง โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายที่ดี และกำหนดมาตรการต่างๆ ซึ่งต้องมีการปรับใช้ในภาคประมงอย่างจริงจัง เราอาจไม่มีปลาและสัตว์น้ำเหลือให้จับ แล้วภาคประมงไทยจะอยู่อย่างยั่งยืนได้ ในรอบ 10 - 20 ปี ปลาในท้องทะเลของไทยจะยังมีเหลืออยู่อีกมากน้อยแค่ไหน มีใครตอบได้บ้าง ลูกหลานของเราจะมีโอกาสได้กินปลาที่จับในทะเลไทยในอนาคตหรือไม่ อาชีพประมงยังเป็นอาชีพสำหรับคนรุ่นลูกรุ่นหลานของเราอีกต่อไปหรือไม่ นี่คือคำถามของทีมงานวิจัยสนใจที่จะทำการศึกษา

ทางเลือกเดียวคือการทำประมงอย่างยั่งยืน ปลาว่ายน้ำแบบไม่มีพรมแดน ทำให้เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลไม่ใช่ภาระหน้าที่ของประเทศไทยอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องสากลที่นานาประเทศต้องร่วมกันดำเนินการ สหภาพยุโรปหรืออียูมองว่าทุกประเทศมีส่วนรับผิดชอบ ในการร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและทรัพยากรปลา ดังนั้น การต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมายหรือประมง IUU จึงเป็นเป้าหมายสากล อียูติดตามการดำเนินการของไทยในเรื่องนี้มาสังเคราะห์ และได้ตัดสินใจให้ “ใบเหลือง” เกี่ยวกับการทำประมงผิดกฎหมายหรือ IUU แก่ประเทศไทยไปเมื่อเดือนเมษายน 2558 ส่งผลให้ไทยต้องเร่งแก้ไขปัญหาในภาคประมงดังกล่าว โดยการปฏิรูปโครงสร้างทั้งระบบอย่างจริงจัง ก่อนที่จะถูกระงับการส่งออกสินค้าประมงที่จับโดยเรือประมงไทยไปอียู ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีมาตรการนำเข้าและอาจส่งผลกระทบต่อด้านการค้าและการส่งออกสินค้าไทยไปอียูในอนาคต

จากการพัฒนาของประเทศในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เช่น การทำการประมง อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การพัฒนาแหล่งชุมชนและอื่น ๆ ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่งอย่างมาก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลมาก จนเกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ และมีการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอย่างรุนแรง พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการบุกรุก และเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อประโยชน์ในด้านอื่น ๆ แหล่งปะการังและหญ้าทะเล อยู่ในสภาพเสื่อม โทรมเช่นกัน ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างมาก ประกอบกับสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำเสื่อม โทรม ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ

สิ่งที่ต้องตระหนักถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่มีเอกภาพ ขาดการบูรณาการ และไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง หรือมีหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพ จึงได้มีการปฏิรูประบบราชการและมีพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรวมทั้งการจัดการใช้ประโยชน์อย่าง ยั่งยืน

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) ที่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อรวมงานที่เกี่ยวข้องใน ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จากกรมประมง กรมป่าไม้ และกรมพัฒนาที่ดินในกระทรวง เกษตรและสหกรณ์มาอยู่ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) โดยมีการกิจ ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยเฉพาะพื้นที่ดินชายทะเล ป่าชายเลน แนวปะการัง หญ้าทะเล และสัตว์ทะเล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลและเสริมสร้างความ มั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

ลักษณะการประมงของจังหวัดจันทบุรี แม้จะมีส่วนแบ่งในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด ค่อนข้างน้อย (2,683 ล้านบาท) แต่เป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญของจังหวัดจันทบุรี(สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557) เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีชายฝั่งทะเล ยาว 108 กิโลเมตรและมีแม่น้ำหลายสาย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาโครงสร้างมูลฐานอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557) ชาวประมงในจันทบุรีมีทั้งที่จับปลาในแหล่งน้ำและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ โดยสัตว์น้ำที่นิยมเพาะพันธุ์มากที่สุดคือกุ้ง ซึ่งมีผลผลิตรวมกันทั้งจังหวัดในปี พ.ศ. 2552 เท่ากับ 64,262 ตัน (ประมงจังหวัดจันทบุรี, 2557) และการทำประมงทะเล จังหวัดตราด มีครีวเรือประมง ทะเล 4,165 ครีวเรือ มีเรือประมง จำนวน 3,204 ลำ และมีการจัดแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดใหญ่ 2 แห่ง และขนาดเล็ก จำนวน 40 แห่ง มีธุรกิจต่อเนื่องจากการประมง ได้แก่ โรงน้ำแข็ง จำนวน 13 โรง โรงงานห้องเย็น จำนวน 3 แห่ง โรงงานปลาป่น จำนวน 2 แห่ง โรงงานปุ๋ยกระป๋อง จำนวน 2 แห่ง อุ้ตต่อเรือ จำนวน 6 แห่ง คานเรือ จำนวน 7 แห่ง ท่าเทียบเรือทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก จำนวน 27 แห่ง นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำพื้นบ้านเช่น ทำกะปิ กุ้งแห้งและปลาเค็ม กระจาย ทั่วไปในเขตชายทะเล (สำนักงานประมงจังหวัดตราด, 2558 : หน้า 8) การผลิตภาคเกษตร มีสัดส่วน ร้อยละ 50.4 การผลิตขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1 จากที่หดตัวร้อยละ 0.5 ในปีที่ผ่านมา ปัจจัยสำคัญ มาจากการผลิตสาขาประมงปรับตัวดีขึ้นจากที่หดตัวร้อยละ 9.5 ในปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะกิจกรรม

การทำฟาร์มเลี้ยงกุ้งทะเล กิจกรรมการทำฟาร์มเลี้ยงปลา น้ำกร่อย และกิจกรรมการทำฟาร์มเลี้ยงหอยทะเล เนื่องจากเกษตรกรสามารถควบคุมปัญหาโรคระบาดในกุ้งได้บางส่วน จึงทำให้อัตรารอดของกุ้งเพิ่มขึ้น ประกอบกับความต้องการของตลาดทั้งปริมาณของผลผลิตปลาเก่าและหอยทะเลเพิ่มขึ้น จึงทำให้เกษตรกรหันมาเพาะเลี้ยงมากขึ้น (จังหวัดตราด, 2557 : หน้า 2)

จากประเด็นข้างต้นกลุ่มผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปสำรวจและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนของประมงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด พบว่าปัญหาหลัก ๆ ของประมงพื้นบ้านของทั้งสองจังหวัดจะมีลักษณะของปัญหาของชุมชนที่คล้าย ๆ กันทั้งหมด 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่

ด้านที่ 1 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ ปัญหาการปล่อยน้ำเน่าเสียของบ่อกุ้งออกมาลงสู่แม่น้ำทำให้ปลาที่อยู่ในกระชังของชาวบ้านตาย ปัญหาน้ำเค็มเกินไปทำให้ปลาที่เลี้ยงไว้ในกระชังไม่โต น้ำมีความเป็นกรดและน้ำไม่สมบูรณ์ ทำให้จำนวน กุ้ง หอย ปู ปลา ลดน้อยลงบางครั้งสภาพอากาศไม่เป็นใจ มีลมและคลื่นแรงทำให้ไม่สามารถออกทะเลได้

ด้านที่ 2 ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ/การรวมกลุ่ม คือ ผู้นำท้องถิ่นไม่สนับสนุนการทำประมงเพราะเป็นการทำลายสัตว์น้ำเล็กวัยอ่อน ไม่ได้เงินทุนสนับสนุนจากส่วนกลาง การรวมกลุ่มบางคนไม่ให้ความร่วมมือ ชาวบ้านบางคนยังมีความคิดแบบเดิม ๆ ไม่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาทำให้การรวมกลุ่มดำเนินไปข้างหน้าได้ยาก

ด้านที่ 3 ปัญหาด้านการนำผลผลิตไปขาย คือ หากผลผลิตมากเกินไปที่ร้านอาหารต้องการก็จะมีคนนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางอาจถูกกดราคาต่ำกว่าร้านอาหาร บางครั้งอาจนำไปขายให้กับคนในหมู่บ้านก็จะได้รายได้น้อยกว่าปกติ ในปัจจุบันความต้องการปลาเก่ามีน้อยกว่าปลากระพงทำให้ปลาเก่าขายไม่ค่อยออก

ด้านที่ 4 ปัญหาด้านกฎหมาย คือ ปัจจุบันมีกฎหมายต่าง ๆ เข้ามาควบคุมการทำประมงมากกว่าในอดีต เช่น มีกฎหมายห้ามรอกกุ้งรอกปลา เพราะเป็นการทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อน มีการจดทะเบียนเรือเล็ก จากที่เมื่อก่อนไม่ต้องมีการจดทะเบียน กรมประมงไม่ออกใบอนุญาตให้เนื่องจากไม่สนับสนุนให้มีการรอกกุ้งรอกปลาอีกทั้งยังไม่อนุญาตให้มีการต่อเติมพื้นที่เลี้ยงหอยและกระชังปลา

ด้านที่ 5 ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ AEC คือ ชาวบ้านไม่ค่อยรู้ภาษาต่างชาติ และมีคนจากต่างประเทศเข้ามาทำให้ไม่รู้ว่าใครเป็นใครมีพฤติกรรมแบบไหน ส่งผลต่อความมั่นคงของชุมชนหมู่บ้านชาวประมง

ดังนั้นทีมงานวิจัยจึงเห็นความสำคัญในการทำประมงพื้นบ้าน ในการที่จะศึกษาสถานะของการทำประมงพื้นบ้านและตลาดสินค้าประมงในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด วิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของห่วงโซ่ของสินค้าประมงพื้นบ้าน และศึกษาความเป็นไปได้และนำเสนอแนวทางการยกระดับของห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจการค้าประมงในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด เพื่อที่จะสามารถยืดหยัดดำรงอยู่และพัฒนาไปได้ ท่ามกลางกระแสอันเชี่ยวกรากของโลกาภิวัตน์ที่โหมกระหน่ำเข้ามาอย่างรวดเร็วและรุนแรงต่อเนื่อง จนสามารถข้ามพ้นเขตปัญหาต่าง ๆ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เอาใจใส่ ในขณะที่เดียวกันก็ได้เกิดข้อที่น่าวิตกกังวลในเรื่องความยั่งยืนของความเป็นชุมชนว่าจะพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ข้ามพ้นยุคสมัยแห่งกาลเวลาได้หรือไม่อย่างไร หากไร้ผู้สืบทอด เนื่องจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ได้ดึงดูด

คนเข้าสู่กระแสหลักของการพัฒนาที่เน้นเงินเป็นหลัก ระบบการศึกษาก็สร้างคนเพื่อเข้าสู่ระบบทุนนิยม โดยห่างหายจากชุมชนออกไปทุกที คนรุ่นใหม่ของชุมชนจึงอยู่กับความเป็นชุมชนดั้งเดิมไม่ได้ ข้อวิตกกังวลต่อความยั่งยืนของความเป็นชุมชนจึงกลายเป็นปัญหาที่ทำทลายอย่างมาก (ชนินทร์ วะสีนนท์, 2555) โดยที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาห้วงโซ่คุณค่าประมงพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด เชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายตลาดเชิงพาณิชย์เพื่อการแข่งขันบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการยกระดับของห้วงโซ่คุณค่าของธุรกิจการค้าประมงในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ดังนี้

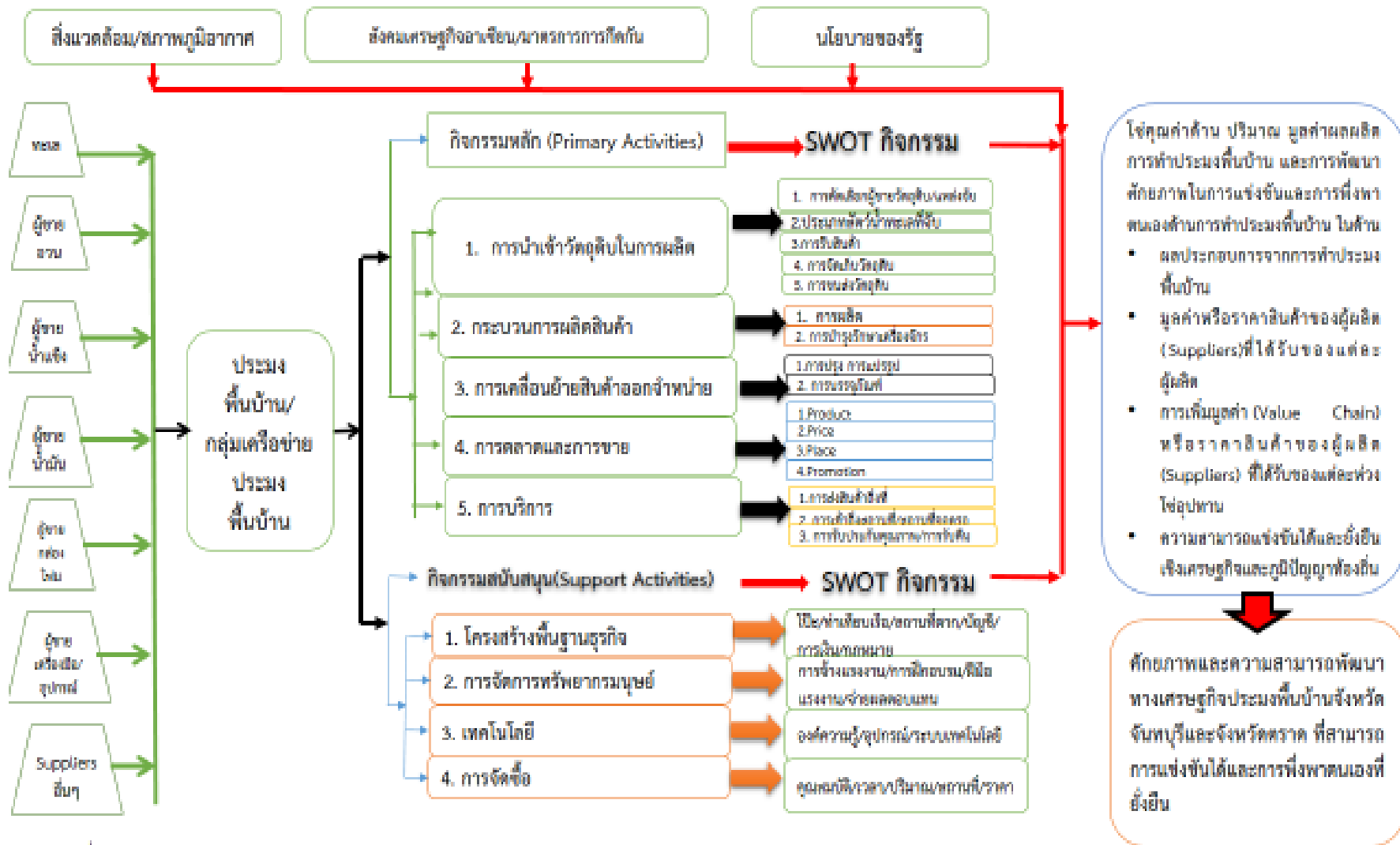
- 2.1 ศึกษาสถานะของการทำประมงพื้นบ้านและตลาดสินค้าประมงในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด
- 2.2 วิเคราะห์ห้วงโซ่คุณค่าและปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของห้วงโซ่ของสินค้าประมงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด
- 2.3 ศึกษาความเป็นไปได้และนำเสนอแนวทางการยกระดับของห้วงโซ่คุณค่าของธุรกิจการค้าประมงในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาโดยมุ่งศึกษาสถานะการทำประมงพื้นบ้านและการตลาด โดยใช้แนวคิดห้วงโซ่คุณค่าในธุรกิจประมงพื้นบ้าน ในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ดังนั้นการศึกษาจึงจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่ทำประมงพื้นบ้าน และผู้ประกอบการค้าสินค้าประมงพื้นบ้าน ในจังหวัดจันทบุรี และตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.4 กรอบแนวคิดในศึกษา

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงสภาพของการทำประมงพื้นบ้านและการตลาดของธุรกิจอาหารทะเล ของจังหวัดจันทบุรีและตราด
2. ทำให้ทราบถึงห่วงโซ่คุณค่าของการทำประมงพื้นบ้านและการตลาดของธุรกิจอาหารทะเล ของจังหวัดจันทบุรีและตราด ทั้งระบบพร้อมข้อเสนอแนะในการยกระดับห่วงโซ่คุณค่า
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการทำประมงพื้นบ้านและการตลาดของธุรกิจอาหารทะเล ของจังหวัดจันทบุรีและตราด
4. เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการผลิต และการทำประมงพื้นบ้าน การขนส่ง การส่งเสริมการบริโภคอาหารทะเลในเชิงธุรกิจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
5. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเพื่อวางแผนการดำเนินงานสำหรับประกอบอาชีพการทำประมงและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงพื้นบ้านและการตลาดของธุรกิจอาหารทะเลในจังหวัดจันทบุรีและตราด ต่อไป

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาโครงการการศึกษาห่วงโซ่อุปทานกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายตลาดเชิงพาณิชย์สินค้าอาหารทะเลให้มีประสิทธิภาพเพื่อการแข่งขันบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

การประมงพื้นบ้าน ตามนิยามของสำมะโนประมงทะเล พ.ศ. 2543 หมายถึงการประมงน้ำเค็มขนาดเล็กในคร่าวเรือ ซึ่งโดยทั่วไปมักจะมีระยะการทำประมงไม่เกิน 3,000 เมตรจากชายฝั่ง

โซ่คุณค่า (Value Chain) คือ ตัวแบบห่วงโซ่แห่งคุณค่า คิดค้นโดย Michael E. Porter เป็นตัวแบบที่มองว่า ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์คุณค่าอย่างต่อเนื่อง และสัมพันธ์กันเหมือนกับลูกโซ่ ซึ่งแต่ละกิจกรรมในกระบวนการธุรกิจ ตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบ จนกระทั่งผลิตสำเร็จกลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และบริการ ก่อนจะส่งมอบไปยังลูกค้า

จันทบุรี คือ เป็นจังหวัดทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย มีเนื้อที่ 6,388 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศประกอบไปด้วยป่าไม้ ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มน้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล ในส่วนของพื้นที่ป่าไม้มีประมาณ 3 ใน 10 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

ตราด คือ จังหวัดตราด เป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีเนื้อที่ 2,819 ตารางกิโลเมตร ติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและประเทศกัมพูชา (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)